

---

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

**Н. М. ПАРХОМЕНКО,**  
*доктор юридичних наук*

**ПІДСУМКИ НАУКОВОЇ ТА НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ  
ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ім. В. М. КОРЕЦЬКОГО  
НАН УКРАЇНИ У 2016 р.**

Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України протягом 2016 р. здійснював фундаментальні теоретико-методологічні та прикладні дослідження актуальних проблем державно-правового будівництва в Україні; координував фундаментальні наукові розробки у юридичній галузі; готував кадри вищої кваліфікації – докторів права і докторів філософії; проводив наукові і науково-практичні конференції; видавав юридичну літературу; надавав експертну та науково-консультативну допомогу Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України, Адміністрації Президента України, судовим органам, Генеральній прокуратурі України та іншим державним органам. Пріоритетними напрямками фундаментальних досліджень Інституту у звітному році були: проблеми державотворення і правотворення в Україні: теорія, історія, практика; правові проблеми демократичного розвитку суспільних відносин і формування громадянського суспільства, утвердження і реалізація прав та свобод людини; теоретичні і прикладні проблеми модернізації правової системи України; теоретичні і практичні проблеми реалізації і вдосконалення Конституції та законодавства України; Україна в системі сучасного міжнародного правопорядку та Європейської інтеграції: теорія і практика; проблеми енциклопедичних юридичних досліджень, філософії і соціології права, порівняльного правознавства.

Протягом року відбулися зміни у структурі Інституту, а саме: було проведено об'єднання відділів проблем аграрного, земельного права та проблем екологічного, космічного права. На чолі відділу було призначено Малишеву Н. Р. У межах нового відділу створено Сектор проблем аграрного, земельного права на чолі з Кулиничем П. Ф. Крім того, в Інституті активно діють: відділ теорії держави і права (зав. відділом – д.ю.н., проф. Оніщенко Н. М.); відділ історико-правових досліджень (зав. відділом – к.ю.н., проф. Усенко І. Б.); відділ конституційного права та місцевого самоврядування (зав. відділом – акад. НАНУ Шемшученко Ю. С.); відділ проблем цивільного, трудового і підприємницько-

го права (зав. відділом – д.ю.н., проф. Хуторян Н. М.); відділ проблем державного управління та адміністративного права (в.о. зав. відділу – д.ю.н., проф. Андрійко О. Ф.); відділ проблем кримінального права, кримінології та судоустрою (зав. відділом – д.ю.н., проф. Костенко О. М.); відділ міжнародного права та порівняльного правознавства (зав. відділом – д.ю.н., проф. Денисов В. Н.); відділ правових проблем політології (зав. відділом – д.політ.н., проф. Кресіна І. О.). Продовжують свою діяльність вісім госпрозрахункових наукових центрів: Міжнародний Центр космічного права (керівник – акад. НАНУ Шемшученко Ю. С.); Центр банківського права (керівник – к.ю.н. Нагребельний В. П.); Центр енергетичного, ядерного та природоресурсного права (керівник – к.географ.н. Олещенко В. І.); Міжнародний центр правових проблем інтелектуальної власності (керівник – к.ю.н. Бошицький Ю. Л.); Центр місцевого самоврядування (керівник – д.ю.н. Батанов О. В.); Центр правових проблем гендерної політики (керівник – д.ю.н. Оніщенко Н. М.); Центр теоретичних проблем законотворчості (керівник – д.ю.н. Ющик О. І.); Центр порівняльного правознавства (керівник – к.ю.н. Кресін О. В.).

Протягом року у цих підрозділах розроблялося близько **двадцяти** наукових напрямів.

Основні дослідження Інституту пов'язані з виконанням 11 планових тем, з яких 9 були завершені у 2016 р., а саме: «Правова ідеологія як чинник розвитку демократичного суспільства» (наук. кер. – д.ю.н., проф. Оніщенко Н. М. Термін виконання – III кв. 2014 р. – IV кв. 2016 р.); «Джерела права України: XVIII – поч. XXI ст» (наук. кер. – к.ю.н., проф. Усенко І. Б. Термін виконання – I кв. 2015 р. – IV кв. 2016 р.); «Держава і громадянське суспільство: конституційно-правові засади взаємодії» (наук. кер. – акад. НАН України Шемшученко Ю. С., д.ю.н., проф. Скрипнюк О. В. Термін виконання – IV кв. 2015 р. – IV кв. 2016 р.); «Проблеми гармонізації цивільного законодавства України із законодавством Європейського Союзу» (наук. кер. – к.ю.н. Венецька М. В. Термін виконання – I кв. 2015 р. – IV кв. 2016 р.); «Реформа трудового та пенсійного законодавства в умовах європейської інтеграції України» (наук. кер. – д.ю.н., професор Хуторян Н. М. Термін виконання: I кв. 2015 – IV кв. 2016 р.); «Правова охорона навколосемного космічного простору від засмічення» (наук. кер. – д.ю.н., професор Малишева Н. Р. Термін виконання: I кв. 2015 р. – IV кв. 2016 р.); «Проблеми адміністративно-правового регулювання відносин органів публічної адміністрації з громадянами в Україні» (наук. кер. – д.ю.н., професор Андрійко О. Ф. Термін виконання: I кв. 2014 р. – IV кв. 2016 р.); «Проблеми забезпечення правопорядку засобами кримінальної юстиції (в контексті європейських стандартів)» (наук. кер. – д.ю.н., професор Костенко О. М. Термін виконання: III кв. 2014 р. – IV кв. 2016 р.); «Політико-правові засади трансформації партійної системи України» (наук. кер. – д.політ.н., професор Кресіна І. О. Термін виконання: I кв. 2015 р. – IV кв. 2016 р.).

Найбільш вагомими підсумками здійснених у 2016 р дослідницьких робіт є наукові результати, одержані по 9 -м завершеним плановим темам, а саме:

**«Правова ідеологія як чинник розвитку демократичного суспільства»** (наук. кер. – д.ю.н., проф. Оніщенко Н. М. Термін виконання – III кв. 2014 р.–

IV кв. 2016 р. Виконавці: Оніщенко Н. М., член-кор.НАН України Сіренко В. Ф., Пархоменко Н. М., Кубко Є. Б., Богінч О. Л., Тарахонич Т. І., Львова О. Л., Макаренко Л. О., Сунегін С. О.)

У ході виконання науково-дослідної роботи було здійснено комплексне дослідження теоретико-методологічних та світоглядних засад правової ідеології українського суспільства; правовий світогляд досліджувався крізь людиноцентристський вимір. Крім того, були запропоновані сучасні підходи до розгляду правової ідеології в контексті утвердження соціальних цінностей. Окремо досліджено моральні засади правової ідеології в контексті забезпечення ефективності механізму взаємодії громадянського суспільства, особи та держави, де правова ідеологія постає як чинник конституціоналізації правового порядку. За результатами дослідження підготовлено та видано колективну монографію «Трансформація правової ідеології у контексті сучасних викликів».

**«Джерела права України: XVIII – поч. XXI ст»** (наук. кер. – к.ю.н., проф. Усенко І. Б. Термін виконання – I кв. 2015 р.– IV кв. 2016 р. Виконавці: Усенко І. Б., Бабкін В. Д., Музика І. В., Бондарук Т. І., Самойленко О. О., Іванова А. Ю., Ромінський Є. В., Малишев О. О., Худояр Л. В., Губар К. А.)

Означена тема НДР стала другою частиною тривалого історико-правового дослідження джерел (форм) вітчизняного права (від зародження права до наших днів). Зокрема, з'ясовано закономірності, тенденції й особливості розвитку джерел права України упродовж історичного періоду від кінця XVIII ст. до початку XXI ст. Основним плановим результатом цієї НДР став рукопис другої частини колективної монографії «Джерела права України: історико-правове дослідження» загальним обсягом 16 а. а. (автори Усенко І. Б., Малишев О. О., Самойленко О. О., Іванова А. Ю., Музика І. В.). У монографії, порівняно з попередніми дослідженнями на споріднену тематику, зокрема, є такі нові положення. Перебування більшості українських земель у складі Російської імперії зумовило поступове згасання литовсько-польських традицій в українському праві під впливом імперської правової традиції, яка, утім, так само виводила свої корені від часів Київської Русі, на практиці не гребуючи іноземними запозиченнями. Необхідність апелювання до прадавніх порядків як основа легітимації законодавства зберігається навіть на тлі явного утвердження примату держави над правом. За відповідної доби (ще від XVIII ст.) відбувається бурхливий розвиток системи законодавства, право поступово набуває модерних форм, хоча модернізацію дещо стримує самодержавний характер російської державності. Основним джерелом права є воля монарха, що може набувати найрізноманітніших документальних форм. За цих обставин нівелювалося значення закону як нормативно-правового акту вищої юридичної сили, адже нормативність та інші формальні якості в умовах абсолютизму не давали законові юридичних переваг. Так, багато документів, вміщених під виглядом законів до Повного зібрання законів Російської імперії, особливо йдеться про перше зібрання (1649–1825 рр.), за своїм змістом тяжіють до адміністративних прецедентів. З теоретичного боку не було остаточно вирішено й питання про статус Зводу законів Російської імперії, що на практиці слу-

гував основним джерелом права. В дореволюційній історіографії Звід законів розглядається як кодифікація, хоча в сучасному розумінні відповідний різновид систематизації є ближчим до консолідації. Укладання Зводу здійснювалось офіційно «за велінням імператора», але монархом ніколи не санкціонувалися готові тексти Зводу.

Соціально-економічний, політичний і культурний розвиток країни в середині XIX ст. зумовили подальший розвиток російського права загалом та окремих його галузей. Здійснення буржуазних реформ спричинило розвиток законодавчої діяльності, та появу нових законодавчих актів, які склали XVI том Зводу законів. Реформи та контрреформи другої половини XIX ст. поза всяких сумнівів, були важливою віхою в розвитку історії та права Росії, до складу якої входила в той час більша частина України. Вони сприяли буржуазному розвитку країни. Але недосконалість російського законодавства особливо гостро відчувалась вже після проведення Селянської реформи. Звід законів обростав безліччю нових законів, які часто суперечили ще нескасованим статтям, у пореформеному законодавстві і зберігалося водночас чимало архаїчних норм. Таким чином, документ, покликаний систематизувати законодавство, сам став джерелом колізій. Тож не дивно, що вже в останній чверті XIX ст. уряд був змушений почати перегляд основних частин законодавства: кримінального і цивільного.

Під час проведення дослідження було доведено, що незважаючи на те, що в реформах та контрреформах другої половини XIX ст. були відображені новітні принципи буржуазного права, вони істотно не змінили систему та ієрархію джерел права. Проведення реформ в Україні і в Південно-Західному краї зокрема, зіткнулося зі специфічними проблемами і мало свої особливості. У зв'язку із зростанням польського національно-визвольного і селянського рухів у західних губерніях країни, їх проведення було розтягнуто на декілька десятиліть, і фактично за часом збіглося з початком здійснення контрреформ. До строкагості державного устрою, етнічних, релігійних та інших особливостей додавалася загальна економічна відсталість і аграрний характер Росії. За цих умов навіть на початку XX ст. в сільському середовищі продовжувало домінувати звичаєве право, що було прямо санкціоновано на законодавчому рівні.

Для революційного періоду 1917–1921 рр. характерним стало паралельне співіснування нормативної та фактичної історико-правової реальності. Перевага залежала в кожний конкретний момент від реальної можливості здійснення владних повноважень та забезпечення органами державної влади власних рішень. Також, у перехідні для держави періоди чинне законодавство перестало відповідати новим суспільним реаліям і відносинам. Відповідно, правозастосовні органи до вироблення «нового права» керуються не цим старим законодавством, а звертаються до первинних джерел права, або й просто до власних уявлень про справедливість. Отже, активізується звернення до правосвідомості як до безпосереднього джерела права.

Джерела права УРСР повоєнного періоду досліджені з урахуванням специфіки системи права та процесу її системи суб'єктів нормотворення цього періоду – громадських й державних організацій та Пленуму Верховного Суду

СРСР і УРСР. Окреслено роль та місце в системі джерел права Української РСР повоєнного періоду нормативних актів керівних органів КПРС та Компартії України в СРСР та УСРС, спільних актів уряду та громадських організацій з огляду на значну кількість таких нормативних актів та їх вищу імперативність.

Як уявляється, видом нормотворчості керівних органів КПРС та КП(б)У-КПУ, є акти керівних партійних органів та їх спільні акти з державними органами, які є специфічною формою, що реалізувалася як самостійно, так і спільно з органами державної влади і управління. Видами нормотворчості керівних партійних органів за формою є первинна (первинне врегулювання найбільш важливих суспільних відносин) та поточна (повсякденний процес прийняття, зміни, скасування нормативних приписів) нормотворчість. Свої нормотворчі функції керівні партійні органи здійснювали двома способами – безпосереднім виданням обов'язкових нормативних актів та прийняттям спільних актів з державними органами й громадськими організаціями.

Доведено, що система джерел права Радянської України повоєнного періоду віддзеркалювала процес трансформації політичного режиму СРСР. Переважною особливістю її структури зумовлювалися політичною волею правлячої верхівки КПРС. У зв'язку з цим особливе й надзвичайно важливе місце в системі джерел права УРСР повоєнного періоду продовжували посідати спільні акти громадських організацій – ЦК КПРС, ЦК КПУ та Президії або Секретаріату ВЦСПС, Української Республіканської Ради Професійних Спілок і державних органів (уряду, державних комітетів, окремих міністерств).

За суб'єктами нормотворчості ці нормативні акти можна поділити на кілька груп. Найбільшу кількість складають спільні постанови Центрального Комітету КП України і Ради Міністрів Української РСР. Значну кількість складають спільні постанови Ради Міністрів Української РСР і Української Республіканської Ради Професійних Спілок. Невелику кількість складають важливі за значенням спільні постанови Центрального Комітету КП України, Президії Верховної Ради Української РСР, Ради Міністрів УРСР і Української Республіканської Ради Професійних Спілок та Центрального Комітету КП України, Президії Верховної ради Української РСР, Ради Міністрів УРСР і Української Республіканської Ради Професійних Спілок та ЛКСМ України.

Таким чином, не зважаючи на величезну кількість, важливу роль і значення, до сьогодні спеціально не вивчалася роль і місце в системі джерел права повоєнної УРСР спільних постанов державних органів влади і громадських організацій, як опублікованих, так і тих, що знаходяться в архівосховищах. Заповнення цієї лакуни сприятиме більш повному і об'єктивному відтворенню історико-правової реальності та усуненню недостатньо обґрунтованих оцінок щодо особливостей та системи різноманітних форм буття українського права в різних конкретно-історичних умовах. Також приділено увагу системі джерел права, створених унаслідок другої кодифікації радянського законодавства в УРСР.

**«Держава і громадянське суспільство: конституційно-правові засади взаємодії»** (наук. кер. – акад. НАН України Шемшученко Ю. С., д.ю.н., проф.

Скрипнюк О. В. Термін виконання – IV кв. 2015 р. – IV кв. 2016 р. Виконавці: акад. НАНУ Шемшученко Ю. С., Ющик О. І., Скрипнюк О. В., Мурашин Г. О., Батанов О. В., Гасва Н. П., Ісаєва Н. К., Костецька Т. А., Воротіна Н. В., Антонов В. О., Пухтинський М. О., Семчик О. О., Батанова Н. М., Суржинський М. І., Омельченко Н. Л., Гетьман А. Б.).

Проведено комплексний аналіз конституційно-правових засад взаємодії держави і громадянського суспільства в умовах подолання наслідків панування авторитарного режиму та демократичної трансформації України на сучасному етапі. Зокрема, були досліджені причини виникнення кризового стану у взаємодії держави і громадянського суспільства, місце і роль державних органів, національних, зарубіжних, регіональних та міжнародних організацій громадянського суспільства у забезпеченні взаємодії держави і громадянського суспільства в умовах демократизації політичного режиму в Україні та інтеграції нашої держави в європейські наддержавні політичні та економічні структури; обґрунтована стратегія подолання протистояння між громадянським суспільством і державою в умовах транзиту, поглиблення їх взаємодії; проаналізована специфічна роль місцевого самоврядування та правлячих політичних партій і парламентської опозиції у забезпеченні взаємодії держави і суспільства; обґрунтовані пропозиції щодо подолання або мінімізації сурогатних форм громадянського суспільства в умовах посилення його взаємодії з демократичною державою. За результатами було підготовлено та передано до видавництва рукопис першого тому колективної монографії «Загально-теоретичні та конституційно-правові аспекти розвитку громадянського суспільства в Україні» 2-х томника «Громадянське суспільство в Україні: сучасний стан, виклики, стратегія модернізації»; рукопис колективної монографії «Держава і громадянське суспільство: конституційно-правові засади взаємодії».

**«Проблеми гармонізації цивільного законодавства України із законодавством Європейського Союзу»** (наук. кер – к.ю.н. Венецька М. В. Термін виконання – I кв. 2015 р. – IV кв. 2016 р. Виконавці: Венецька М. В., Бабаскін А. Ю., Бошицький Ю. Л., Тимченко Г. П., Севрюкова І. Ф., Молявко О. М.).

Досліджено питання гармонізації правового регулювання договірних відносин в Україні із законодавством ЄС; проблеми гармонізації та уніфікації в сфері цивільного процесу; здійснено аналіз інститутів спадкового права; речових прав та споживчого кредиту. За результатами виконання теми підготовлено рукопис колективної монографії «Проблеми гармонізації цивільного законодавства України із законодавством європейського Союзу».

**«Реформа трудового та пенсійного законодавства в умовах європейської інтеграції України»** (наук. кер. теми – д.ю.н., професор Хуторян Н. М. Термін виконання: I кв. 2015 р. – IV кв. 2016 р. Виконавці: Хуторян Н. М., Сімутіна Я. В., Шумило М. М.).

Досліджено трудове та пенсійне законодавство ЄС як джерело європейських стандартів трудових та пенсійних прав працівників; здійснено класифікацію трудових та пенсійних прав за законодавством ЄС; визначені завдання і

напрями гармонізації трудового та пенсійного законодавства України і ЄС; досліджено проблеми адаптації законодавства України і ЄС щодо права людини на працю та пенсію, гарантій їх забезпечення; охорони і оплати праці тощо. У процесі виконання теми досліджувалися також проблеми гармонізації трудового законодавства України і ЄС щодо захисту трудових та пенсійних прав громадян та відповідальності сторін трудових та пенсійних правовідносин, а також питання гармонізації щодо забезпечення колективних трудових прав. В результаті проведеного дослідження сформульовані пропозиції щодо внесення змін та доповнень до чинного законодавства України з метою приведення його у відповідність із законодавством ЄС. За результатами проведеного дослідження підготовлено колективну монографію на тему: «Проблеми гармонізації трудового та пенсійного законодавства України із законодавством Європейського Союзу».

**«Правова охорона навколоземного космічного простору від засмічення»** (наук. кер. – д.ю.н., проф. Малишева Н. Р. Термін виконання: I кв. 2015 р. – IV кв. 2016 р. Виконавці: Малишева Н. Р., Олещенко В. І., Семеняка В. В., Кишко-Єрлі О. Б.)

Здійснено аналіз та оцінку доктринальної вітчизняної та зарубіжної літератури, нормативно-правових актів, вивчено діяльність міжнародних організацій, міжнародних стандартів, а також інших міжнародних документів щодо охорони космічного простору від техногенного засмічення; опрацьовано відповідну вітчизняну та зарубіжну нормотворчу та правозастосовну практику в екологічній та космічній сфері, зокрема щодо правового регулювання та правореалізації в сфері охорони навколоземного космічного простору від техногенного сміття, правових засад активного вилучення космічного сміття.

За результатами виконаного дослідження підготовлено: наукову записку «Щодо оптимізації дозвільного порядку здійснення космічної діяльності» – надіслана до Кабінету Міністрів України, Комітету Верховної Ради України з питань регуляторної політики, Державної регуляторної служби України, Державного космічного агентства України, пропозиції враховано, внесено відповідні зміни до чинного законодавства; наукову записку «Щодо правового забезпечення місій з активного видалення космічного сміття» – надіслана до Державного космічного агентства України для врахування в подальшій його роботі, подання відповідних ініціатив від імені України; низку робочих документів для міжнародного проекту ЄС з питань правового та політичного забезпечення місій з активного видалення космічного сміття LEOSWEEP; рукопис колективної монографії «Правова охорона космічного простору від техногенного засмічення» (10 а. а.).

**«Проблеми адміністративно-правового регулювання відносин органів публічної адміністрації з громадянами в Україні»** (наук. кер. – д.ю.н., проф. Андрійко О. Ф. Термін виконання: I кв. 2014 р. – IV кв. 2016 р. Виконавці: Андрійко О. Ф., Нагребельний В. П., Кисіль Л. Є., Дерещ В. А., Тимошук В. П., Банчук О. А.).

У межах теми досліджені проблеми адміністративно-правового забезпечення відносин органів публічної адміністрації з громадянами в Україні з ура-

хуванням процесів оновлення Конституції, адміністративної та адміністративно-територіальної реформ. Головна увага була приділена дослідженню стану та основних напрямів і шляхів розвитку адміністративно-правового регулювання відносин органів публічної адміністрації (передусім центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування) з громадянами. Важливе місце було відведено удосконаленню форм і методів діяльності органів публічної адміністрації в сфері реалізації конституційних прав громадян (зокрема, соціально-економічних), процедурних гарантій їх захисту. Основні результати дослідження знайшли відображення: в двох наукових записках «Національна поліція в системі органів внутрішніх справ України: проблеми формування», «Актуальні питання удосконалення системи надання адміністративних послуг»; науковій доповіді «Концептуальні засади реформування інституту адміністративної відповідальності в Україні у контексті забезпечення прав і свобод громадян»; колективній монографії «Відносини органів публічної адміністрації з громадянами: адміністративно-правове регулювання»; в наукових публікаціях (статтях, тезах доповідей та виступів на конференціях, круглих столах, семінарах); відповідях на звернення органів державної влади.

**«Проблеми забезпечення правопорядку засобами кримінальної юстиції (в контексті європейських стандартів)»** (наук. кер. – д.ю.н., проф. Костенко О. М. Термін виконання: III кв. 2014 р. – IV кв. 2016 р. Виконавці: Костенко О. М., Сірий М. І., Кваша О. О., Ландіна А. В., Кубальський В. Н., Нерсесян А. С., Козлюк Л. Г., Гацелюк В. О.).

На підставі проведеного наукового дослідження сформульовані критичні висновки щодо відповідності існуючої в Україні концепції протидії злочинності європейським стандартам та її ефективності. Відповідно до цього надані конкретні пропозиції щодо вдосконалення засобів кримінальної юстиції, які мають сприяти забезпеченню відповідності вітчизняної кримінальної юстиції стандартам Європи і підвищенню їх ефективності у забезпеченні правопорядку в Україні. За результатами дослідження підготовлено рукопис колективної монографії «Забезпечення правопорядку в Україні засобами кримінальної юстиції». Підготовлено та надіслано до відповідних державних органів дві науково-аналітичні записки: 1) «Питання вдосконалення кримінально-правових заходів у забезпеченні правопорядку в Україні»; 2) «Питання вдосконалення правосуддя з метою забезпечення правопорядку в Україні». Опубліковано 11 наукових статей.

**«Політико-правові засади трансформації партійної системи України»** (наук. кер. – д.політ.н., проф. Кресіна І. О. Термін виконання: I кв. 2015 р. – IV кв. 2016 р. Виконавці: Кресіна І. О., Горбатенко В. П., Коваленко А. А., Ходаківський М. Д., Стойко О. М., Кукуруз О. В., Явір В. А.).

Вперше комплексно досліджено зміни в партійній системі України, зумовлені проведенням виборів за пропорційною системою, впровадженням державного фінансування діяльності політичних партій, переходом до парламентсько-президентської республіки. Обґрунтовано, що нині Україна має екстремально багатопартійну систему, яка еволюціонувала від атомізованої до систе-



ми поляризованого, а згодом до системи поміркованого плюралізму. Кількість ідеологічних полюсів партійної системи розширилася від двох (лівий-правий) до трьох (лівий-правий-центр). Згодом скоротилася до двох, лівий ідеологічний полюс суттєво скоротився і втратив свій вплив на розвиток політичної ситуації після подій 2014 р. За результатами підготовлено колективну монографію «Політико-правові засади трансформації партійної системи України».

Продовжувалось дослідження теми НДР «**Міжнародно-правові аспекти захисту суверенітету і територіальної цілісності України**», термін виконання III кв. 2015 р. – IV кв. 2017 р., науковий керівник – В. Н. Денисов, в якій розглядалися наступні питання: принцип незастосування сили і територіальної цілісності держави в системі імперативних норм міжнародного права, становлення принципу територіальної цілісності держав та суверенітет України, міжнародно-правові аспекти формування історичної території України, роль добрих послуг та переговорів як засобів врегулювання конфлікту в Україні, способи захисту суверенітету України в міжнародних юрисдикційних органах, міжнародно-правові аспекти захисту економічного суверенітету України, міжнародно-правова концепція внутрішнього самовизначення національних меншин як засіб збереження територіальної цілісності поліетнічних держав, правова охорона культурних цінностей в контексті захисту суверенітету України, актуальні проблеми безпеки мореплавства в портах Криму, імплементація положень Угоди про асоціацію з Європейським Союзом 2014 р. у сфері зовнішньої політики та безпеки, участь України в інституціоналізації партійного чинника в парламентських установах Європи тощо.

У 2016 р. продовжено дослідження теми: «**Проблеми адміністративно-правового регулювання відносин органів публічної адміністрації з громадянами в Україні**». Основною метою роботи є дослідження проблем адміністративно-правового забезпечення відносин органів публічної адміністрації з громадянами в Україні з урахуванням процесів оновлення Конституції, політичної, адміністративної та адміністративно-територіальної реформ.

Одним з найважливіших напрямів українського державотворення в сучасних умовах є гарантування, забезпечення та захист прав громадян у відносинах з органами публічної адміністрації. Це висуває особливі вимоги до правового, зокрема, адміністративно-правового регулювання цих відносин.

Дослідження і висвітлення адміністративно-правових проблем відносин громадян з органами публічної адміністрації є важливим завданням науки адміністративного права та державного управління, спрямованим на підвищення ефективності правового регулювання цих відносин, що дозволить визначити основні шляхи удосконалення законодавства в цій сфері.

Поза планом в рамках загальної програми з вивчення історії юридичної науки та історії нашого інституту було підготовлено до друку науково-біографічне видання «Борис Мусійович Бабій: до 100-річчя від дня народження».

У 2016 р. розпочалася розробка 1-ї відомчої теми НДР: «**Правові проблеми розвитку земельних відносин в Україні в умовах децентралізації влади**» (наук. кер – д.ю.н., проф. Кулинич П. Ф. Термін виконання – I кв. 2016 р. – IV кв. 2017 р.).

У рамках цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України «**Національний консенсус в Україні: історичний імператив, сучасні параметри, прогностична модель**» та відповідно до розпорядження Президії НАН України від 28.04.2016 р. № 266 виконувалось дослідження теми: «**Соціальна політика в Україні як чинник суспільної консолідації: правові засади**». Термін виконання – 04 травня – 31 грудня 2016 р., наук. кер. – Н. М. Оніщенко. Основні виконавці проекту – Н. М. Оніщенко, С. О. Сунегін, О. Л. Львова, Н. М. Пархоменко, акад. НАН України Ю. С. Шемшученко.

Вперше в Україні визначено основи формування ефективної соціальної політики в Україні, здатної консолідувати українське суспільство. Підготовлено рукопис Науково-аналітичної доповіді «Соціальна політика: вимоги суспільства, виклики часу, потреби людини, яка направлена до Міністерства юстиції України, Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин, Комітету Верховної Ради України з питань освіти і науки

У рамках цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України «**Інтеграція Донбасу і Криму в політико-правовий і соціокультурний простір України: історичний досвід, сучасні виклики, перспективи**» та відповідно до розпорядження Президії НАН України від 28.04.2016 р. № 265 виконувалось дослідження теми: «**Модель етнонаціональної політики для реінтеграції Донбасу і Криму**». Термін виконання – 04 травня – 31 грудня 2016 р., науковий керівник – І. О. Кресіна. Основні виконавці проекту – І. О. Кресіна, В. П. Горбатенко, О. М. Стойко.

Вперше в Україні авторами проекту було досліджено явище реінтеграції, проаналізовано теоретико-методологічні підходи до визначення реінтеграції держав, які зазнали етнополітичної дезінтеграції та сепаратизації. Запропоновано авторське визначення політики реінтеграції як невід'ємної складової державної етнонаціональної політики. Виявлено місце та роль політики реінтеграції в державній етнонаціональній політиці України з урахуванням сучасних етнополітичних викликів.

Вивчено зарубіжний досвід реінтеграції країн, що зазнали анексії, іноземного вторгнення, дезінтеграції. Проаналізовані ключові елементи програм РДР (роззброєння, демобілізація та реінтеграція/реконструкція), що входять до комплексу заходів з підтримання миру, які здійснюються ООН протягом останніх десятиліть, виявлено основні проблеми у ході їх реалізації. Досліджено політико-правові передумови і чинники реінтеграції України, вивчено етнополітичну ситуацію на тимчасово окупованих територіях, ставлення населення до ідеї реінтеграції. Досліджено роль міжнародної підтримки, обміну досвідом у досягненні реінтеграції України. Напрацьовано модель етнонаціональної політики для реінтеграції Донбасу і Криму з урахуванням етнополітичних реалій. Запропоновано низку рекомендацій щодо удосконалення законодавчої бази реінтеграційної політики як складової державної етнонаціональної політики України; формування інституційної структури її забезпечення; політико-правових механізмів налагодження/підтримки взаємодії з громадянами України, їх формальними і неформальними організаціями на тимчасово оку-

пованих територіях Криму та Донбасу з метою забезпечення масової підтримки політики реінтеграції.

Головне завдання проекту полягало в напрацюванні політико-правових механізмів моделі етнонаціональної політики для реінтеграції Донбасу і Криму, зокрема інструментів гармонізації етнонаціональних процесів з метою полегшення та уможливлення процесу реінтеграції тимчасово окупованих територій. Розроблено низку пропозицій щодо вдосконалення вітчизняної нормативно-правової бази етнонаціональної політики, зокрема в частині правового забезпечення політики реінтеграції як її невід'ємної складової. Зокрема, запропоновані зміни до законодавства щодо: створення правових засад політики реінтеграції та забезпечення прав населення тимчасово окупованих територій; політико-правового забезпечення державної етнонаціональної політики України, спрямованої на врегулювання етнополітичного конфлікту, відновлення територіальної цілісності та реінтеграцію України; забезпечення етнополітичної єдності та міжетнічної злагоди в державі; консолідації української нації, що передбачає збереження культурної, мовної самобутності української нації, національних меншин на основі забезпечення прав і свобод людини та громадянина; формування інституційної структури етнонаціональної політики в цілому та політики реінтеграції зокрема.

Конкретні пропозиції щодо внесення змін до законодавства України оформлені у вигляді проектів Законів України: «Про Концепцію державної етнонаціональної політики України» та «Про внесення змін до Закону України «Про національні меншини в Україні» (щодо Міністерства етнонаціональної політики)» були надіслані до Комітету Верховної Ради України з прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин (голови комітету Г. М. Немирі). У межах проекту підготовлено до публікації наукову записку «Модель етнонаціональної політики для реінтеграції Донбасу і Криму». Результати виконання цільової теми знайшли відображення у публікаціях у фахових виданнях та виступах на науково-практичних конференціях.

У рамках Цільової комплексної програми НАН України з наукових космічних досліджень на 2012-2016 рр. виконувалось наукове дослідження **«Еколого-правові засади космічної діяльності». Етап 4 «Правові проблеми активного видалення космічного сміття з низької навколоземної орбіти»**, термін виконання: березень-грудень 2016 р., науковий керівник – д.ю.н., проф. Малишева Н. Р. В результаті проведеного дослідження напрацьовані рекомендації щодо вдосконалення механізму міжнародно-правового регулювання активного видалення космічного сміття, а також щодо вдосконалення чинного національного космічного законодавства та правозастосовної практики у відповідній сфері. Визначено основні міжнародно-правові та національно-правові інструменти забезпечення охорони космічного простору від космічного сміття. Обґрунтовано загальнотеоретичні засади формування сучасного міжнародно-правового режиму забезпечення охорони космічного простору від засмічення, а також окреслено міжнародно-правові проблеми забезпечення активного видалення космічного сміття (АВКС).

У процесі дослідження розглянуто такі основні питання: чинне міжнародне космічне право у регламентації відносин з АВКС та проблеми в цій сфері, які потребують вирішення; основні питання, що мають правове значення в ході планування та реалізації місії з АВКС; визначення держав запуску та держави реєстрації космічного апарату, що здійснює місію з АВКС; вибір об'єкта космічного сміття для видалення місією з АВКС та визначення держав його запуску; правові відносини між державами запуску місії з АВКС та державами запуску цільового об'єкта, визначеного для видалення; заходи щодо оповіщення про місію з АВКС, отримання згоди на проведення місії, щодо розподілу відповідальності чи відмови від відповідальності; необхідність отримання національних дозволів, ліцензій та виконання інших погоджувальних процедур для забезпечення участі суб'єктів космічної діяльності в місії з АВКС; міжнародна відповідальність за шкоду, заподіяну в процесі здійснення місії з АВКС; розподіл відповідальності між конкретними суб'єктами космічної діяльності, задіяними в проєкті з АВКС; страхування відповідальності перед третіми особами.

Розроблені рекомендації для формування правотворчих ініціатив України на міжнародній арені, а також для вдосконалення законодавства та правозастосовної практики України. Запропонований проєкт Угоди між державами запуску місії з АВКС, а також правовий механізм інформування через Генерального секретаря ООН міжнародної спільноти про зазначену місію. Напрацьовані документи передано до Державного космічного агентства для реалізації в установленому порядку відповідних міжнародних ініціатив України.

Крім того, Радою науково-правових експертиз спільно з ДП «ЮРНАУКА-ЦЕНТР» підготовлено низку висновків науково-правової експертизи з питань застосування конституційного, цивільного, трудового, кримінального, земельного, аграрного, господарського законодавства для органів влади та окремих громадян.

У 2016 році Інститут продовжував підтримувати традиційно тісні зв'язки з центральними органами державної влади, окремими відомствами, установами, організаціями в сфері державно-правового будівництва, правоохоронними та судовими органами влади України. Співробітники Інституту брали участь в роботі ряду державних та урядових комісій і комітетів, національних рад та агентств, активно працювали над удосконаленням та реалізацією положень Конституції України, проєктами окремих кодексів та інших нормативно-правових актів, проводили експертизи та надавали науково-консультативну і науково-методичну допомогу.

Шемшученко Ю. С., Батанов О. В., Кубко Є. Б. брали участь у роботі Конституційної комісії, зокрема, у підготовці змін до Конституції України з питань децентралізації державної влади і місцевого самоврядування, а також реформування судової влади.

Шемшученко Ю. С., Нагребельний В. П., Олещенко В. І. працювали у складі робочої групи по підготовці проєкту Закону «Про Національну академію

наук», а також змін і доповнень до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та нової редакції Статуту НАН України.

Співробітники Інституту брали активну участь в науково-експертній діяльності. На постійній основі таку роботу здійснювали: І. Б. Усенко та Є. В. Ромінський у рамках співробітництва з Державною архівною службою України щодо проектів нормативно-правових актів та правового аналізу проблемних ситуацій у сфері архівної справи; О. О. Малишев у рамках співробітництва з Інститутом археології НАН України – щодо проектів нормативно-правових актів, пов'язаних з охороною археологічної спадщини.

Окрім того, у відділі історико-правових досліджень на безпосереднє звернення органів державної влади або відповідно до доручення Президії НАН України було надано: висновок щодо пропозиції Асоціації народних депутатів «Про заборону пропаганди символіки комуністичного режиму»; висновок щодо проекту закону України про внесення змін до ст. 11 Закону України «Про державні нагороди України»; висновок науково-правової експертизи, щодо законопроекту № 4650 від 11.05.2016 р. про внесення змін до Закону України «Про правонаступництво України» щодо скасування дії актів СРСР на території України; зауваження і пропозиції до проекту акта Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку історичних державних найменувань»; щодо виконання Кабінетом Міністрів України Закону України «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті».

І. Б. Усенко разом з Є. В. Ромінським ведуть постійний моніторинг законопроектів, зареєстрованих Верховною Радою України, результати якого у вигляді щотижневих бюлетенів, обсягом близько 1 а. а. кожний, розміщуються на інформаційному порталі Харківської правозахисної групи. За інформацією провайдера мережі, кожний бюлетень читає в середньому близько 800 користувачів, а окремі бюлетені – до 5000 користувачів. У цьому році оприлюднено 52 таких бюлетенів.

Продовжується робота з підготовки та редагування статей юридичної тематики до «Енциклопедії сучасної України», що видається під егідою Інституту енциклопедичних досліджень НАН України спільними зусиллями багатьох академічних установ. Ця робота вважається плановою для всіх співробітників НАН України. І. Б. Усенко є науковим редактором відділу «Право» цього видання. У цьому році вийшли друком раніше оприлюднені в електронному вигляді 16 і 17 томи «Енциклопедії сучасної України» (відображені у звіті за минулий рік). Триває робота над подальшими томами, в кожному з яких є ряд наукових статей співробітників відділу.

Важливою є участь співробітників Інституту у підготовці «Великої української юридичної енциклопедії в 20 томах», перший том якої вийшов у 2016 р. і присвячений історії держави і права України. Видання здійснюється Національною академією правових наук разом з нашим інститутом та Національним юридичним університетом ім. Ярослава Мудрого. У написанні статей до цього видання, брали участь І. Б. Усенко, Т. І. Бондарук, Є. В. Ромінський та А. Ю. Іванова. Завершується також підготовка другого тому енциклопедії, присвяченого філософії права, де І. Б. Усенко входить до

складу редколегії тому. Серед авторів цього тому І. Б. Усенко, І. В. Музика, К. А. Губар, О. О. Малишев.

О. О. Малишев продовжував виступати експертом групи «Культура» Реанімаційного пакету реформ. У рамках відповідної експертної діяльності підготовлено: висновок щодо проекту Закону України «Про охорону і збереження нерухомої культурної спадщини» <http://prostir.museum.ua/post/36498>; висновок стосовно проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про охорону культурної спадщини» (щодо збереження пам'яток культурної спадщини, внесених до Списку всесвітньої спадщини Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО)» (реєстр. № 1553 від 22.12.2015 р.); висновок щодо прийнятого у першому читанні проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про охорону культурної спадщини» (щодо надання об'єктам підводної культурної спадщини статусу Морського меморіалу)».

Протягом звітного року співробітники Інституту брали участь в засіданнях робочих груп з підготовки проектів нормативних актів. Зокрема: Батанов О. В. у складі робочої групи при Київському міському голові брав участь у розробці Концепції нової редакції Статуту територіальної громади міста Києва та проекту нової редакції Статуту територіальної громади міста Києва (голова робочої групи). Пухтинський М. О. брав участь у розробці: проекту Стратегії розвитку регіональних відділень Асоціації міст України, плану її реалізації та відповідної пояснювальної записки на замовлення Асоціації міст України, міжнародної програми «ПРОМІС»; проекту Концепції нової редакції Статуту територіальної громади столиці України, міста Києва на замовлення Київської міської державної адміністрації. Скрипнюк О. В., Гаєва Н. П., Суржинський М. І. брали участь в робочій групі по підготовці Статуту Всеукраїнської творчої спілки «Національна спілка театральних діячів».

Денисов готував матеріали «Про результати виконання «Плану роботи Міжвідомчої комісії з імплементації в Україні міжнародного гуманітарного права на 2016 рік». Товт М. М. підготував аналітичні матеріали щодо питання відповідності положень Угоди між Україною і Російською Федерацією з питань перебування Чорноморського флоту РФ на території України міжнародному і національному законодавству.

Крім того, співробітниками Інституту було підготовлено понад сто науково-правових висновків щодо доктринального тлумачення чинного законодавства України.

Співробітниками відділу правових проблем політології підготували Проект Закону України «Про Концепцію державної етнонаціональної політики»; Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про національні меншини в Україні» (щодо Міністерства етнонаціональної політики)».

У звітному році І. Б. Усенко продовжував входити до складу Комісії з питань дотримання Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». Брав участь у кількох засіданнях комісії. Він

також був членом громадської ради Державної архівної служби України, брав участь в обговоренні ряду проектів нормативних актів у сфері архівної справи і діловодства та інших заходах громадської ради (в грудні 2016 р. переобраний на новий дворічний строк). Брав участь у роботі Державної архівної служби України, обговореннях ряду нормативно-правових актів. Нині включений до робочої групи з реформування архівної галузі.

Академік НАН України Шемшученко Ю. С є експертом Ради Європи, членом Міжнародного арбітражного суду, Міжнародної ради з права навколишнього середовища, Комісії екологічного права Міжнародного союзу захисту природи, почесним членом Інституту правових досліджень Польської академії наук.

Скрипнюк О. В. – Голова Координаційного бюро з проблем конституційного права, заступник Голови редакційної ради журналу «Юридична Україна», заступник головного редактора «Правова держава». Позаштатний консультант Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва та місцевого самоврядування, член редколегії наукових журналів «Право України», «Щорічник українського права», «Держава і право» та ін.

Ісаєва Н. К. є суддею третейського суду Торгово-промислової палати м. Києва.

Пухтинський М. О. є членом експертної ради з питань децентралізації, місцевого самоврядування та регіональної політики Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, є членом правління та експертної ради Всеукраїнського громадського об'єднання «Клуб мерів».

Малишева Н. Р. є: членом-кореспондентом Міжнародної академії астронавтики; міжнародним експертом ООН з питань освіти в галузі космічного права; Міжнародного Інституту космічного права Міжнародної астрономічної федерації; Міжнародної спілки права навколишнього середовища; Міжнародного союзу збереження природи (IUCN); Національного комітету ЮНЕСКО «Людина і біосфера»; Ради НАН України з питань космосу; Комісії НАН України з питань техногенно-екологічної безпеки, надзвичайних ситуацій та мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи; Всеукраїнської Ради Всеукраїнського товариства охорони природи, головою її секції з правових основ природокористування.

Олещенко В. І. є: членом Координаційної ради НАН України з проблем, пов'язаних з Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату та Кіотським протоколом до неї; членом Робочої групи НАН України щодо співпраці з ЮНЕСКО.

Денисов В. Н. – Перший віце-президент Української асоціації міжнародного права, член Громадської організації «Асоціація морського права України, головний редактор «Українського щорічника міжнародного права» (Українська асоціація міжнародного права), член Наглядової ради Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України відповідно до Указу Президента України «Про зміни у складі Наглядової ради Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України» від 12 липня 2013 р., член Міжвідомчої комісії з імплементації в Україні міжнародного

гуманітарного права, член редколегій наукових юридичних видань: «Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право» (Київський національний торговельно-економічний університет), правове видання «Juridical Journal» (видавництво «Юстиніан»), «Международное право и проблемы интеграции» (Бакинський державний університет).

Акуленко В. І. – член Президентської Ради «Українського щорічника міжнародного права» (Українська асоціація міжнародного права), член редколегій наукових юридичних видань: збірника наукових праць «Праці Центру пам'яткознавства» (Центр пам'яткознавства НАН України та УТОПІК), правове видання «Juridical Journal» (видавництво «Юстиніан»), «Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 18 «Економіка і право».

Нагребельний В. П. – заступник Голови Всеукраїнської міжвідомчої координаційно-методичної ради (МКМР) з правової освіти населення при Міністерстві юстиції України; заступник голови Наукової ради НАН України з координації фундаментальних правових досліджень; член Міжвідомчої робочої групи з питань реалізації проекту «Глобальні бібліотеки» при Міністерстві культури України; член Громадської ради при Національному банку України; член Ради Київської міської організації Союзу юристів України; член постійно діючого третейського суду при Українському національному комітеті Міжнародної торгової палати.

Товт М. М. – член Громадської ради керівників освітніх програм всеукраїнських громадських об'єднань національних меншин України при Міністерстві освіти і науки, молоді та спорту України, позаштатний консультант Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин, почесний голова Демократичної спілки угорців України, почесний голова Спілки за сприяння розвитку сільському зеленому туризму в Україні, член експертної робочої групи з питань правової оцінки дій Російської Федерації у сфері торгівлі при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України.

Кресін О. В. – член Європейської комісії проти расизму і нетерпимості, член-кореспондент Міжнародної академії порівняльного права, координатор національного українського комітету Міжнародної асоціації юридичних наук, вчений секретар Української асоціації порівняльного правознавства, почесний член Редаційної колегії «Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantow Uniwersitetu Jagellonskiego», заступник головного редактора журналу «Сравнительные правовые и политологические исследования» (Российская Федерация), член редколегій наукових юридичних видань: «Український часопис міжнародного права», «Kutafin University Law Review» (Російська Федерация), «The Lawyer Quarterly» (Чехія); «Journal of Comparative Law» (Великобританія); «Journal of Constitutionalism and Human Rights» (Литва).

Батрін С. В. входить до персонального складу Робочої групи Міністерства юстиції України «Модернізація правового регулювання умов ведення бізнесу в Україні».



Малишева Н. Р. у складі цільової експертної групи ЮНЕСКО, до якої була включена за результатами міжнародного конкурсного відбору, взяла участь у підготовці першого проекту Попереднього тексту Декларації етичних принципів, пов'язаних із зміною клімату (First draft of a preliminary text of a Declaration on Ethical Principles in Relation to Climate Change), в м. Рабат, Королівство Марокко 21-24 вересня 2016 р.

Олещенко В. І. брав активну участь у розробленні пропозицій НАН України до нової редакції Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», інших нормативно-правових актів з питань наукової діяльності; Закон ухвалено Верховною Радою України; був членом Робочої групи з розроблення проекту Закону України «Про Національну академію наук України (розпорядження Президії НАН України від 26.07.2012 р. № 506) – проект Закону розроблено, схвалено Президією НАН України, його основні положення враховано при опрацюванні пропозицій щодо нової редакції Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», інших нормативно-правових актів з питань наукової діяльності, проекту Статуту НАН України; членом Робочої групи Інституту з розроблення проекту Статуту Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України (наказ від 26.04.2016 р. № 29) – підготовлений Статут Інституту затверджено Президією НАН України.

Протягом звітного періоду роль головного координаційного центру, як і в минулі роки, здійснювала Рада по координації фундаментальних правових досліджень (керівник – академік НАН України Ю. С. Шемшученко). Основними формами діяльності Ради в поточному році були: проведення спільних наукових досліджень; підготовка рукописів та видання колективних монографій, підручників, словників, циклів брошур тощо; спільна підготовка законопроектів; співпраця у сфері надання методичної допомоги вищим та середнім навчальним закладам освіти; співучасть у підготовці та проведенні наукових та науково-практичних конференцій, співпраця з органами державної влади тощо.

У звітному році продовжила свою діяльність секція історії держави і права Наукової ради НАН України з координації фундаментальних правових досліджень (І. Б. Усенко – голова секції, а І. В. Музика – вчений секретар секції). Діяльність секції вже багато років тісно пов'язується з роботою Міжнародної асоціації істориків права (далі – МАІП).

МАІП разом з секцією та Інститутом держави і права ім. В. М. Корецького НАН України у травні та вересні цього року організували дві історико-правові конференції у Тисмениці та Дубно. Відділ продовжує здійснювати обслуговування інтернет-ресурсу (власного сайту) МАІП, що створює додаткові можливості для зміцнення зв'язків між членами Асоціації та популяризації її діяльності в Україні та світі.

Окрім того, здійснювалася координація наукових досліджень у таких традиційних напрямках: залучення провідних істориків права до участі у виданнях, які готуються співробітниками відділу; надання науково-методичної допомоги державним установам, науковим та навчальним закладам України; погодження тем дисертаційних досліджень, керівництво аспірантами і здобу-

вачами інших установ і міст України; співпраця у рамках громадських організацій вчених.

С. В. Ромінський за дорученням дирекції інституту на постійній основі надає науково-методичну допомогу Глухівському національному педагогічному університету імені Олександра Довженка у створенні та розвитку Кабінету історії права Гетьманщини.

Традиційні плідні зв'язки підтримувалися з Національною академією Служби безпеки України, Харківським національним університетом внутрішніх справ МВС України, Національною академією внутрішніх справ, Національним юридичним університетом ім. Ярослава Мудрого, Національним університетом «Одеська національна юридична академія», Інститутом історії України НАН України, Інститутом української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, Інститутом рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, Інститутом архівознавства Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, юридичними факультетами Київського національного університету ім. Тараса Шевченка та Львівського національного університету ім. Івана Франка.

Координації наукових досліджень сприяє участь співробітників у громадських об'єднаннях вчених. Так, В. Д. Бабкін є членом Президії Академії політичних наук України, а також бере участь у роботі Президії Української асоціації політологів (УАП). І. Б. Усенко входить до складу президії Українського біографічного товариства, відповідає за координацію досліджень в галузі юридичної біографістики. В. Д. Бабкін є почесним головою Ради ветеранів Національної академії внутрішніх справ.

Координація наукової діяльності постійно здійснювалася також шляхом співпраці з державними органами в рамках законопроектної роботи, зокрема, з фахівцями Комітету з питань верховенства права та правосуддя Верховної Ради України, Секретаріату Кабінету Міністрів України, Міністерства юстиції України, а також Національного агентства з питань державної служби України.

Важливий напрям координації діяльності становить організація контактів між науковими співробітниками Інституту і науковцями Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого (м. Харків), юридичного інституту Національного авіаційного університету, Національної Академії внутрішніх справ України, юридичного факультету Київського університету права НАН України та ін. при підготовці рукописів колективних монографій, а також законопроектів, відзивів на дисертаційні роботи та автореферати дисертантів тощо.

Малишева Н. Р. брала участь у роботі Координаційної ради НАН України з проблем, пов'язаних з Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату та Кіотським протоколом до неї; Ради НАН України з питань космосу, у засіданнях відповідних структур і в обговоренні нагальних питань їх діяльності та у прийнятті рішень.

Стельмах О. С. є членом Міжнародного інституту космічного права Міжнародної астронавтичної федерації, а також Міжнародної молодіжної громадської організації «Space Generation» («Космічне покоління»).

Олещенко В. І., як член Президії Науково-технічної ради Міністерства регіонального розвитку та будівництва України, брав участь у обговоренні та попередній підготовці питань порядку денного Ради, підготовці відповідних нормативно-правових актів, рішень з відповідних питань ; член робочої групи з питань охорони природи, утвореної Мінприроди України для підготовки та опрацювання пропозицій з питань адаптації законодавства України до законодавства ЄС відповідно до Угоди про асоціацію та відповідних планів, затверджених Кабінетом Міністрів України (брав участь з розробленні робочих планів дій, підготовці офіційних перекладів на українську мову відповідних директив ЄС, обговоренні питань порядку денного); у діяльності Координаційної ради та Робочої групи, утворених Держлісагентством України, для реформування системи державного регулювання у сфері лісового господарства в Україні (участь у роботі круглих столів, зокрема, у представництві Всесвітнього банку в Україні); член Робочої групи НАН України щодо співпраці з ЮНЕСКО.

Протягом року здійснювалась координація наукових досліджень відділу міжнародного права та порівняльного правознавства Інституту з кафедрами міжнародного права та порівняльного правознавства Київського університету права НАН України, Інституту міжнародних відносин Київського університету ім. Тараса Шевченка, Національної юридичної академії ім. Ярослава Мудрого, факультету міжнародних відносин Львівського університету ім. Івана Франка, Львівського державного університету внутрішніх справ, Одеської національної морської академії, Національного університету «Одеська юридична академія», Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (м. Миколаїв); Маріупольського державного університету; підготовки докторів та кандидатів юридичних наук зі спеціальності міжнародне право та прийняття кандидатських іспитів з цієї ж спеціальності. Науковці Інституту виступили опонентами по кандидатських дисертаціях; рецензували наукові праці; публікували спільні статті в наукових юридичних виданнях тощо. Крім того, спільно з Національною академією правових наук України продовжувалась робота провідних фахівців Інституту над підготовкою багатотомного видання «Велика українська юридична енциклопедія».

І. М. Проценко входила до складу оргкомітету та виступала членом робочої комісії Конкурсу наукових робіт ім. В. М. Корецького на тему: «Права людини в сучасному світі: погляд молоді», що проходив в рамках зазначеної Конференції. Спільно з Національною академією правових наук України та Українською асоціацією порівняльного правознавства було організовано та проведено круглий стіл «Порівняльне правознавство: історичні перспективи і нові виклики» (м. Київ, 10 грудня 2016 р.) та презентацію книг, виданих з порівняльного правознавства. Спільно з Ужгородським національним університетом та Українською асоціацією порівняльного правознавства було організовано та проведено Міжнародну наукову конференцію «Сучасні проблеми порівняльного правознавства» (м. Ужгород, 20 травня 2016 р.).

У 2016 р. Інститут був організатором та співорганізатором конференцій, семінарів, круглих столів, серед них: Ювілейна сесія Загальних зборів Секції

суспільних і гуманітарних наук НАН України присвячена 150-річчю від дня народження видатного українського вченого, громадського й політичного діяча другого президента Академії (1921-1922 рр.) академіка Миколи Прокоповича Василенка; щорічна міжнародна науково-практична конференція «Право і прогрес: складові забезпечення в сучасних умовах»; круглий стіл «Перспективи законодавчого регулювання адміністративних процедур в Україні»; XXXIV Міжнародна історико-правова конференція «Релігійний чинник в історії права, держави та юридичної думки»; Конституційний полілог «20 років Конституції України: суспільство і влада в конституційному процесі»; міжнародна науково-практична конференція «Конституційно-правове будівництво на зламі епох: пошуки оптимальних моделей»; науково-практична конференція «Правова держава: світовий досвід і українська модель. До 25-річчя Незалежності України»; XXXV Міжнародна історико-правова конференція «Нормотворення і систематизація в праві: до 100-річчя Руської Правди і 450-річчя Другого (Волинського) статуту Великого князівства Литовського»; Міжнародна науково-практична конференція «25 років незалежності України – спроба балансу» // Międzynarodowa Konferencja Naukowa «25 lat niepodległej Ukrainy – próba bilansu»; міжнародна наукова конференція «Демографічні зміни і проблеми національних меншин у Центрально-Східній Європі і на Балканах»; міжнародна науково-практична конференція «Соціолого-правові, політичні, економічні та екологічні складові забезпечення сприятливого життєвого простору людини: теоретико-методологічні та прикладні проблеми розвитку екологічного права та правової охорони довкілля»; VII Міжнародна науково-практична конференція «Ефективність норм права». До 140-річчя професора Василя Синайського (1876-1949); міжнародна науково-практична конференція «Корупція як загроза національній безпеці України: попереджаємо, протидіємо, переслідуюмо»; круглий стіл «Правова термінологія і правові дефініції в адміністративному праві».

Плідною була також видавнича діяльність Інституту, яка здійснювалось як за рахунок додатково залучених коштів, у тому числі благодійної допомоги, коштів, отриманих від науково-експертної діяльності. В цілому ж у звітному році Інститутом видано 15 монографічних праць, 1 підручник, 12 збірників наукових праць, 6 журналів загальним обсягом близько 800 др. арк. Загальний обсяг публікацій співробітників Інституту, враховуючи наукові статті, брошури, тези конференцій тощо склав близько 1500 др. арк.

Зокрема опубліковані: Правова держава. Випуск 27. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2016. – 694 с.; Формула демократії: «Народ – Конституція – влада». 20-річчю Конституції України присвячується / О. Мороз, О. Ющик, О. Скрипнюк, М. Теплюк, Л. Супрун; упоряд. О. Мороз, О. Ющик. – К., Парламентське видавництво. – 2016. – 308 с.; Пархоменко Н. М. Розвиток законодавства України в контексті конституціоналізації, євроінтеграції та забезпечення прав людини: монографія. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2016. – 254 с.; Соціальна політика: вимоги суспільства, виклики часу, потреби людини: *науково-аналітична доповідь* // (кол. авт.: Шемшученко Ю. С., Оніщенко Н. М., Пархо-

менко Н. М., Сунегін С. О.) – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2016. – 80 с.; Шумило М. М. Правовідносини у сфері пенсійного забезпечення в Україні: моногр. – К.: Ніка-Центр, 2016. – 680 с.; Наукова доповідь «Концептуальні засади реформування інституту адміністративної відповідальності в Україні у контексті забезпечення прав і свобод громадян» / за заг. ред. О. Ф. Андрійко. – 2016. – 44 с.; Кваша О. О., Г. М. Андрусяк. Необхідна оборона (захист від посягання на статеву свободу та статеву недоторканість особи). / О. О. Кваша, Г. М. Андрусяк – Монографія. – К., 2016. – 264 с.; Губар К. А. Внесок Києво-Могилянської академії та Київської духовної академії у вітчизняну юридичну освіту, науку і практику (1615–1920 рр.): монографія / К. А. Губар, за заг. ред. І. Б. Усенка. – Київ: Центр учбової літератури, 2016. – 240 с.; Академік Борис Мусійович Бабій: До 100-річчя від дня народження. Редколегія: Ю. С. Шемшученко (голова), В. П. Горбатенко, Г. О. Мурашин, В. П. Нагребельний, О. С. Онищенко, І. Б. Усенко; упорядники: І. Б. Усенко (керівник колективу), Є. В. Ромінський, О. О. Самойленко, Т. І. Бондарук, О. О. Малишев. – Київ, 2016. – 178 с.; Модель етнонаціональної політики реінтеграції Донбасу і Криму: наукова записка / Кресіна І. О. – кер. проекту; Горбатенко В. П., Явір В. А., Стойко О. М. Київ, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – 100 с.; Стойко О. М. Трансформація політичних інститутів у сучасних перехідних суспільствах: монографія. – Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Видавництво «Юридична думка», 2016. – 436 с.; Співак М. В. Державна політика здоров'язбереження: світовий досвід і Україна: монографія. Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2016. – с. 450.; Подорожна Т. С. Правовий порядок: теоретико-методологічні засади конституціоналізації. – Київ: Юрінком. Інтер, 2016. – 536 с.

Вийшли друком також **збірники наукових праць**: Держава і право. Збірник наукових праць. Серія юридичні науки та Серія політичні науки Випуски 71, 72, 73, 74. К.: ІДП НАНУ, 2016.; Релігійний чинник в історії права, держави та юридичної думки : матеріали XXXIV Міжнародної історико-правової конференції 27–29 травня 2016 р., м. Тисмениця / ред. колегія : І. Б. Усенко (голова), А. Ю. Іванова (відп. секр.), В. Є. Кириченко, Н. М. Крестовська, О. О. Малишев, І. В. Музика, Є. В. Ромінський, О. Н. Ярмиш. – Київ–Херсон: ФОП Грінь Д. С., 2016. – 448 с.; Нормотворення і систематизація в праві: до 1000-річчя Руської Правди і 450-річчя Другого (Волинського) статуту Великого князівства Литовського : матеріали XXXV Міжнародної історико-правової конференції 22–25 вересня 2016 р., м. Дубно / ред. колегія : І. Б. Усенко (голова), О. О. Малишев (відп. секр.), А. Ю. Іванова, В. Є. Кириченко, Н. М. Крестовська, І. В. Музика, Є. В. Ромінський, О. Н. Ярмиш. – Київ–Херсон: ФОП Грінь Д. С., 2016. – 380 с.; Ефективність норм права. Зб. наукових праць. Матеріали VII міжнар. науково-практ. конф. (Київ, 17 лист. 2016 р.) / за заг. ред. Н. М. Пархоменко, М. М. Шумила, І. О. Ізарової. – К.: Ніка-Центр, 2016. – 540 с.; Матеріали круглого столу, присвяченого пам'яті відомого українського вченого-правознавця, члена-кореспондента НАН України, академіка НАПрН України В. І. Семчика, проведено-

го 9 грудня 2015 року під назвою «Правові проблеми розвитку сільських територій України». Редакційна колегія – Малишева Н. Р., Кулинич П. Ф., Олещенко В. І., Бусуйок Д. В. К.: Видавництво «Прінт сервіс», 2015. – 228 с.

**Наукові журнали:** Альманах права. Право і прогрес: складові забезпечення в сучасних умовах. – Випуск 7. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2016. – 448 с.; «Studia Politologica Ucraino-Polona». За редакцією В. Горбатенка та Ірени Ставови-Кавки. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Польська академія мистецтв і наук, Польське наукове товариство у Житомирі. – Житомир-Київ-Краків : Вид-во Євєнка З. О., 2016. – 338 с; Судова апеляція. Науково-практичний журнал. № 1. 2016. ТОВ «Видавництво «Юридична думка», (10,8 дрк.арк.) – с. 143.

Протягом 2016 р. продовжувалось міжнародне співробітництво. Зокрема, співробітники Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України протягом звітнього періоду підтримували наукові зв'язки з кафедрою міжнародного права факультету міжнародних відносин та міжнародного права Бакинського державного університету, зокрема з професором Л. Г. Гусейновим та доцентом Р. О. Маммедовим. Професор В. Н. Денисов є членом спеціалізованої ради з міжнародного права факультету міжнародних відносин та міжнародного права Бакинського університету й протягом звітнього року брав участь в засіданнях цієї ради.

М. М. Товт здійснив ряд заходів в рамках українсько-угорського наукового співробітництва між Інститутом держави і права ім. В. М. Корецького НАН України та Інститутом правових наук Центру суспільних наук Угорської Академії Наук. Окрім цього, Товт М. М. взяв участь у роботі міжнародної науково-практичної конференції «Мовні права, мовна політика, вживання мов (від юридичних рамок до можливостей використання)», організованої Факультетом міжнародних і європейських студій та Факультетом міжнародного права Національного університету суспільної служби Угорщини (м. Будапешт, Угорщина, 18 лютого 2016 р.), зокрема, виступив з доповіддю на тему: «Право на вживання мов за межами Європейського Союзу (приклад України)», текст якої опубліковано угорською мовою в журналі «ASTA HUMANA Emberi Jogi Közlemények» – IV. Évfolyam. – 2016. – 3.sz. – 19-33 о. Також, М. М. Товт брав участь в серії наукових заходів, організованих у рамках Програми Східного партнерства Європейським центром з питань меншин (м. Фленсбург, Німеччина).

К. О. Савчук взяв участь у міжнародному семінарі-тренінгу «International Humanitarian Law and Urban Warfare Challenges: Experience and Lessons for Ukraine», організованому Міжнародним комітетом Червоного Хреста, Львівським центром міжнародного права та прав людини, Українським католицьким університетом. Окрім цього, був суддею Національного раунду 39 Змагань з міжнародного права «Telders International Law Moot Court Competition», організованого Університетом м. Ляйден (Нідерланди) за співучасті Асоціації Українських Правників Америки, Львівського центру міжнародного права та прав людини, Асоціації правників України, Українського католицького університету (м. Львів, 11-12 березня 2016 р.).

Співробітники Інституту є членами редакційних колегій зарубіжних юридичних наукових видань, зокрема, проф., д.ю.н. В. Н. Денисов є членом редакційної колегії «Международное право и проблемы интеграции» (видається Бакинським державним університетом, Азербайджан), а к.ю.н. О. В. Кресін є членом редколегії наукових юридичних видань: «The Lawer Quarterly» (Чехія); «Journal of Comparative Law» (Великобританія); «Journal of Constitutionalism and Human Rights» (Литва), «Kutafin University Law Review» (Російська Федерація), а також почесним членом редакційної колегії «Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantow Uniwersitetu Jagellonskiego» (Польща). Також цей співробітник брав участь в упорядкуванні окремого номеру «Journal of Comparative Law» (Vol. 11, Iss. 1, 2016), зокрема здійснив підбірку з 10 статей, присвячених міжнародному порівняльному праву.

*Скрипнюк О. В.* є членом-кореспондентом Європейської академії наук.

*Мурашин Г. О.* є дійсним Членом Міжнародної академії інформатизації у Генеральному консультативному статусі ООН.

Відділом історико-правових досліджень було організовано 3 міжнародні конференції, одна з яких спільно з Інститутом історії та міжнародних відносин Вармінсько-Мазурського університету в Ольштині (Польща), на базі Університету, а також дві традиційні конференції спільно з Міжнародною асоціацією істориків права.

Здобувач відділу В. О. Бондарук проходив наукове стажування (з 26.09.2016 р. по 25.10. 2016 р.) в Інституті Історії ім. Тадеуша Мантейфеля Польської академії наук (м. Варшава) в рамках конкурсу на отримання грантів для візитів молодих науковців НАН України до Польщі з метою стажування в науково-дослідних установах Польської академії наук.

Окрім того, І. Б. Усенко як експерт у галузі інформаційного та архівного законодавства бере участь у проектах Харківської правозахисної групи, які здійснюються за підтримкою Європейського Союзу, Ради Європи, Міжнародного фонду «Відродження» та інших міжнародних фондів з різних країн.

Протягом року виконувався міжнародний космічний проект «LEOSWEEP» «Зміцнення безпеки на низькій навіколоземній орбіті з використанням розширеної електричної установки» (продовжувалося виконання за Програмою ЄС FP7 – КОСМОС – 2013, запит до теми SPA – 2013.3.2 -01). На виконання завдань вказаного міжнародного проекту співробітники Інституту, що є одночасно співробітниками Міжнародного центру космічного права при ІДП НАНУ (керівник – Н.Р. Малишева, виконавці: О. С. Стельмах, В. В. Семеняка, С. В. Кузнецова, О. Б. Кишко-Єрлі та аспірантка А. М. Гурова), виконували завдання щодо правового та політичного супроводу цієї програми по темі «Методології та технології для активного видалення космічного сміття і/або запобігання наслідків від космічних відходів». В рамках проекту здійснювалося виконання таких основних завдань:

1) аналіз політичних і правових заходів, що мають застосовуватись чи братися до уваги на міжнародному рівні в процесі здійснення місії з активного видалення космічного сміття;

2) огляд всіх можливих сценаріїв та правових наслідків заподіяння шкоди та настання майнової відповідальності в процесі здійснення місії;

3) вивчення та забезпечення відповідності з правовими заходами транспарентності та зміцнення довіри на національному та міжнародному рівнях;

4) політико-правові заходи, що застосовуються на національному рівні;

5) розроблення проектів міжнародних угод, які мають врегулювати відносини щодо активного видалення космічного сміття європейсько-українською місією;

6) вивчення процесу ліцензування діяльності щодо активного видалення космічного сміття в Україні та інших задіяних державах.

Відповідно до завдань проекту здійснювався також аналіз матеріалів, підготовлених іншими учасниками дослідження (техніко-технологічного профілю), на предмет відповідності пропонованих ними заходів нормам і принципам міжнародного, європейського та національного космічного права. В результаті завдання успішно виконано. До головної організації проекту – космічної фірми СЕНЕР (Іспанія) постійно надсилається інформація про хід виконання дослідження. Позиції узгоджуються з іншими учасниками консорціуму (провідними космічними організаціями Іспанії, Португалії, Німеччини, Франції, Італії, Швейцарії та України – всього 11 учасників) в ході щомісячних телеконференцій. За результатами участі в проекті підготовлено доповідь, а також додаткові матеріали (проекти міжнародних угод, інших міжнародних документів).

У вересні 2016 р. керівник проекту Н. Р. Малишева брала участь у підведенні підсумків річного виконання міжнародним українсько-європейським консорціумом, в ході якого звітувала про результати виконання етапу проекту, а також у складі консорціуму 22-23 листопада 2016 р. звітувала – перед Єврокомісією. Виконання завдання отримало схвалення, прийнято з позитивною оцінкою як консорціумом, так і Єврокомісією

Продовжувалось співробітництво з Інститутом космічного права JAXA та Університетом Кейо, Токіо, Японія. Відповідно до Угоди про співпрацю між Міжнародним центром космічного права при Інституті держави і права НАН України та Інститутом космічного права Японії при Університеті Кейо, Токіо, укладеній 6 березня 2013 р., здійснювався постійний обмін матеріалами щодо національного космічного законодавства пострадянських держав; законодавства стосовно дистанційного зондування Землі. Малишева Н. Р. на запрошення цього Інституту відвідала Японію, виступила з доповіддю на проведеній там конференції учасників співробітництва.

У межах співробітництва з Національним комітетом з космосу Республіки Судан Семенякою В. В. розроблено та проведено у травні 2016 р. для делегації Національного комітету з космосу Республіки Судан на чолі з його Генеральним секретарем Ахемедом Шакіром тренінговий навчальний курс «Міжнародне космічне право» обсягом 20 год.

27 травня 2016 р. організовано та проведено зустріч керівництва Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України з членами делегації



Національного комітету з космосу Республіки Судан на чолі з його Генеральним секретарем Ахемед Шакіром.

Кубко Є. Б. підтримував міжнародні наукові зв'язки з іноземними юристами-науковцями: професором права Паризького університету Мішелем де Гілленшмідтом, професором Карлом Екштайном (Швейцарія), професором порівняльного правознавства Габріеле Креспі-Періцці (Університет м. Павія (Італія)), професором Школи бізнесу м. Вісбаден Райнером Ведде (Німеччина).

Поряд з науково-дослідною і науково-організаційною роботою наукові співробітники Інституту беруть участь у навчальному процесі, читаючи повний курс лекцій або спецкурси, будучи членами ДЕКів у вищих навчальних закладах України, виступають з лекціями у трудових і навчальних колективах, а також в друкованих і електронних засобах масової інформації.

Широкий суспільний резонанс викликають міжнародні науково-практичні конференції, які організуються Інститутом. Регулярні звіти про ці конференції друкуються у щорічнику наукових праць інституту «Правова держава», а також розміщуються на сайті Інституту. Окрім того, проведення конференцій, круглих столів, семінарів, презентацій як правило, висвітлюється у мережі Інтернет, на сторінках фахових видань та інших засобах масової інформації.

Зокрема, Інформація щодо XXXIV Міжнародної історико-правової конференції «Релігійний чинник в історії права, держави та юридичної думки» 27–29 травня 2016 р.), збірка матеріалів цієї конференції або окремих доповідей (статей) була розміщена на сайтах: Тисменицької районної державної адміністрації [http://tsm.if.gov.ua/content/content&content\\_id=9068](http://tsm.if.gov.ua/content/content&content_id=9068); Тисменицької міської ради <http://tismenitska-vukonavca-vlada.webnode.com.ua/novini/>; Івано-Франківської ОДТРК «Карпати» <http://odtrk.if.ua/2016/06/01/%D1%83/>; Довідника «pravda.if.ua» <http://pravda.if.ua/news-98721.html>; Місцевих новин [https://novosti.ivano-frankivsk.ua/Novin\\_Ivano-Frankivska\\_ttp://ks.strichka.com/article/46654814](https://novosti.ivano-frankivsk.ua/Novin_Ivano-Frankivska_ttp://ks.strichka.com/article/46654814); Обласної ТРК <http://www.trk.if.ua/2016/06/01/konferenciya-religijnyy-chinnik-v-ist/>; та багатьох інших.

Так само інформація щодо XXXV Міжнародної історико-правової конференції «Нормотворення і систематизація в праві: до 1000-річчя Руської Правди і 450-річчя Другого (Волинського) статуту Великого князівства Литовського» знайшла відображення на сайтах: Дубенської районної державної адміністрації <http://www.rv.gov.ua/sitenew/dubensk/ua/news/detail/42986.htm>; УПУ Рівненської єпархії <http://rivne-cerkva.rv.ua/news/2987-vladyka-ilarion-vziav-uchast-u-vidkrytti-mizhnarodnoi-konferentsii.html>; Інформаційно-розважальному порталі міста Дубно <http://dubno.in.ua/news/993-u-dubenskomu-zamku-z-bralysya-storyky-ta-pravnyky.html>

«Сайті чесних новин Все» <http://vse.rv.ua/news/1474796377-na-rivnenshchini-zyihalisya-istoriki-prava-z-usih-kutochkiv-ukrayini.html>; Сайті міста Рівне <http://www.0362.ua/article/1379066>; Донецького юридичного інституту МВС України

[http://www.dli.donetsk.ua/index.php?option=com\\_content&view=article&id=5396:2016-10-04-2&catid=4:novini&Itemid=9](http://www.dli.donetsk.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=5396:2016-10-04-2&catid=4:novini&Itemid=9); Східноєвропейського національ-

ного університету імені Лесі Українки <http://eenu.edu.ua/uk/articles/problemi-porntovorennya-i-sistematizaciyi-v-pravi-doslidzhennya-naukovciv>; Управління освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації <http://www.rvosvita.org.ua/news/4255-pro-mizhnarodnu-istoriko-pravovu-konferenciyu.html> та інших.

Результати Міжнародної науково-практичної конференції «25 років незалежності України – спроба балансу» знайшли відображення в трансляціях місцевого радіо та на сайтах: Ольштинського університету <http://www.uwm.edu.pl/historia/index.php/dzialalnoscinstytutu/Konferencje%2020/25latniepodleglosciukrainypurprobabilansu>; Університету Миколи Коперника в Торуні [http://www.home.umk.pl/~ptnp/do\\_pobrania/KONFERENCJE/Zaproszenie\\_25\\_lat\\_niepodleglosci\\_Ukrainy.pdf](http://www.home.umk.pl/~ptnp/do_pobrania/KONFERENCJE/Zaproszenie_25_lat_niepodleglosci_Ukrainy.pdf), а також у ФБ-спільноті Міського гуртку в Ольштині.

У звітному році співробітниками відділу було проведено низку заходів, спрямованих на популяризацію постаті та доробку М. П. Василенка, пов'язаних із 150-річним ювілеєм академіка. Зокрема: у співпраці з Національною бібліотекою ім. В. І. Вернадського підготовлено виставку праць М. П. Василенка та літератури про нього; проведено зйомку в приміщенні ГДА СБУ сюжету з використанням архівно-слідчої справи М. П. Василенка; здійснено презентацію видання «М. П. Василенко. Вибрані твори. У 3-х томах» (Будинюк учених, травень 2016); прочитано публічну лекцію «М. П. Василенко як історик права» (Фундація ім. О. Ольжича, травень 2016 р., лектор – Т. І. Бондарук).

Також цього року започатковано рубрику «Видатні правознавці України» в кварталнику «Часопис Київського університету права», в якому розміщено статті про П. Д. Лодія, М. П. Василенка, М. С. Грушевського.

Однією з форм пропаганди наукових досягнень науковців відділу є активна співпраця із громадськими організаціями. Зокрема, в рамках співпраці з Харківською правозахисною групою (ХПГ), І. Б. Усенко разом з Є. В. Ромінським ведуть постійний моніторинг законопроектів, зареєстрованих Верховною Радою України, результати якого у вигляді щотижневих бюлетенів обсягом близько 1 а. а. кожний розміщуються на інформаційному порталі цієї громадської організації. За інформацією провайдера мережі, кожний бюлетень читає в середньому 800 користувачів. В цьому році оприлюднено 52 таких бюлетені (див. додаток 1).

О. О. Малишев активно співпрацює із Всеукраїнською громадською організацією «Спілка археологів України», а також із групою «Культура» Реанімаційного пакету реформ.

З другого півріччя 2016 р. Є. В. Ромінський співпрацює з правозахисною коаліцією українських організацій «Ні – поліцейській державі!». В листопаді він брав участь в ряді заходів НПД, зокрема у круглому столі, присвяченому законопроектам 3587 та 3587-1 та висновку Венеціанської комісії на ці проекти, що відбувся 11.11.2016 р.

О. О. Самойленко брала участь у зйомках телеканалом ICTV у циклі науково-популярних передач «Київські Історії»: Друге хрещення Києва; Піонер розшукової справи; Бази даних сторічної давнини; Принципи формування міської поліції; Київські сищики; Приватні поліцейські; Спадщина імперської поліції.

Також пропагандою власних досліджень можна вважати створення співробітниками відділу акаунтів на порталі academia.edu та розміщення власних статей, зокрема:

<https://independent.academia.edu/%D0%98%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%9C%D1%83%D0%B7%D1%8B%D0%BA%D0%B0>

<https://nas.academia.edu/AnastasiyaIvanova>

<https://nas.academia.edu/MalyshvOleksandr>

<https://independent.academia.edu/EvgenRomisky>

<https://independent.academia.edu/KaterinaHubar>

<https://independent.academia.edu/%D0%9B%D0%B5%D1%81%D1%8F%D0%A5%D1%83%D0%B4%D0%BE%D1%8F%D1%80>

Упродовж року всі співробітники відділу історико-правових досліджень зареєструвалися в науково-метричній базі «Google Scholar».

Протягом року провідні фахівці Інституту виступали по телебаченню, радіо, в мережі Інтернет з науково-правовими та науково-публіцистичними коментарями проблем державотворення та правотворення в Україні на сучасному етапі.

Таким чином, у 2016 р. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України в цілому виконав поставлені перед ним завдання. В наукових та науково-допоміжних підрозділах Інституту працювали 100 співробітників, із них 81 науковець, в тому числі: директор, 2 заступники директора, вчений секретар, 7 завідуючих відділами, 2 головних наукових співробітники, 10 провідних наукових співробітників, 38 старших наукових співробітників, 13 наукових співробітників, 7 молодших наукових співробітників. Серед них 21 доктор наук та 58 кандидатів наук; один академік (Ю. С. Шемшученко) та 1 член-кореспондент Національної академії наук України (В. Ф. Сіренко); 14 академіків та членів-кореспондентів Національної академії правових наук України (Ю. С. Шемшученко, О. В. Скрипнюк, В. Ф. Сіренко, В. П. Нагребельний, О. Ф. Андрійко, В. Н. Денисов, О. М. Костенко, Н. Р. Малишева, Г. О. Мурашин, Є. Б. Кубко, Л. Т. Кривенко, Н. М. Оніщенко, Н. М. Хуторян, І. О. Кресіна); член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України (О. В. Скрипнюк)

Серед працівників Інституту – 7 Заслужених діячів науки і техніки України (академік НАНУ Шемшученко Ю. С., член-кор. НАНУ Сіренко В. Ф., Денисов В. Н., Бабкін В. Д., Кресіна І. О., Хуторян Н. М., Костенко О. М.) та 11 Заслужених юристів України (Скрипнюк О. В., Малишева Н. Р., Мурашин Г. О., Усенко І. Б., Нагребельний В. П., Оніщенко Н. М., Андрійко О. Ф., Пархоменко Н. М., Кубко Є. Б., Ющик О. І., Олещенко В. І.).

У 2016 р. співробітниками Інституту було захищено 1 кандидатську дисертацію: Проценко І. М., 1977 р.н. (спец. 12.00.03 – цивільне право; цивільний процес; міжнародне приватне право); 1 докторську дисертацію: Шумило М. М., 1984 р.н. (спец. 12.00.05 – трудове право; право соціального забезпечення).

Наказом Міністерства освіти № 933 від 03 серпня 2016 р. «Про затвердження рішень Ліцензійної комісії Міністерства» Інститут отримав ліцензію

на провадження освітньої діяльності з таких галузей знань: 08 Право, спеціальність 081 Право; 08 Право, 082 Міжнародне право; 05 Соціальні та поведінкові науки, 052 Політологія. В докторантурі та аспірантурі Інституту навчалось 108 осіб в т.ч. на умовах бюджетного фінансування – 20 осіб, за контрактами навчалось 75 аспірантів, з них 3 – іноземні громадяни, в тому числі – 35 з відривом від виробництва; за контрактами в докторантурі навчалось 8 чоловік. З метою підготовки кандидатських та докторських дисертацій до наукових відділів Інституту прикріплено 9 здобувачів із різних регіонів України. Всього протягом звітного періоду готувало дисертації близько 20 здобувачів.

Протягом року стипендію Президента України для молодих вчених отримували Худояр Л. В., Губар К. А.; стипендію НАН України – Бойко О. В.

За вагомими науковими дослідженнями співробітники Інституту були нагороджені відзнаками, а саме: академіка НАН України Шемшученка Ю. С. – нагороджено Орденом князя Ярослава Мудрого II ступеня; академіка НАПрН України Оніщенко Н. М. – Орденом «За заслуги» II ступеня; член-кор. НАН України Сіренка В. Ф. – Подякою Національної академії наук України. І. Б. Усенко нагороджений Почесною грамотою Національної академії внутрішніх справ «За сприяння розвитку лінгвістичних знань в юриспруденції, вагомих особистий внесок у підготовку висококваліфікованих фахівців для правоохоронних органів». Лауреатом Премії ім. Ярослава Мудрого у номінації «За видатні досягнення в науково-дослідницькій діяльності з правознавства» за монографію «Діалектика права» (у 2-х частинах). – Київ, ред. журн. «Право України»; Ін Юре, 2013, у звітному році став д.ю.н. Ющик О. І. Лауреатами премії ім. М. П. Василенка за цикл праць «Забезпечення ефективності реалізації законодавства України: проблеми теорії і практики» стали В. І. Акуленко, М. О. Теплюк, М. М. Шумило.

С. Батрин визнаний найкращим молодим юристом та громадським діячем України 2016 р. (КРМЮ, Міністерство юстиції України). Видання «Юридичний вісник України» визнано Станіслава Батрина одним з 5 найбільш креативних персон України, також він отримав одну з найпрестижніших премій світу в категорії Gold (золото) – Century International Quality ERA CQE під егідою В.І.Д. (Business Initiative Directions).

Проект «Відкритий Суд» (керівник – С. Батрин) нагороджено призом глядацьких симпатій та віднесено до 5 національних проєктів, що змінюють Україну Центром «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності» (КВС) та виданням «Юридична Газета» за участі незалежних іноземних експертів. Наказом Голови Верховного Суду України Станіславу Батрину як керівнику проєкту «Відкритий Суд» оголошено подяку за сприяння утвердженню стандартів правосуддя в Україні. Голова Координаційної ради молодих юристів України при Міністерстві юстиції України А. Бутенко нагородив С. Батрина подякою «За підтримку та сприяння реалізації молодіжних ініціатив у галузі права».

Щодо подальшої наукової діяльності Інституту необхідно зазначити, що з метою реалізації Угоди України про асоціацію з ЄС важливим є активізація

теоретичних і прикладних розробок з юридичного прогнозування і перспективного планування правотворення, подальший розвиток досліджень проблем гармонізації правової системи України і правової системи Європейського Союзу, теорії державності в умовах глобалізації, модернізації і підвищення ефективності системи державного управління в Україні в умовах проведення соціально-економічної та адміністративної реформ, а також правових аспектів децентралізації державного управління, державного регулювання та державно-приватного партнерства в сфері економіки і зовнішньоекономічних відносин України в умовах сучасних світових фінансово-економічних процесів, викликів та кризових явищ.

У напрямку підвищення організаційно-наукової діяльності Інституту, вважати за доцільне у 2017 р. зосередити зусилля на наступному:

1. Вжити заходів щодо посилення роботи Президії НАН України по фінансовому забезпеченню діяльності установ НАН України, подальшої оптимізації організаційної структури Інституту, підвищення якості та ефективності наукових досліджень, пошуку альтернативних джерел фінансування.

2. Відповідно до існуючих пріоритетних напрямів фундаментальних досліджень Інституту поглибити наукові дослідження проблем демократичної правової соціальної держави, здійснення конституційної, адміністративно-територіальної та судової реформ в Україні, децентралізації виконавчої влади, боротьби з корупцією, а також правових аспектів європейської та міжнародної інтеграції України.

3. Продовжити розвиток фундаментальних та прикладних наукових досліджень у рамках цільових комплексних програм.

4. Активізувати на базі Інституту діяльність постійно діючого семінару щодо методології досліджень актуальних політико-правових проблем.

5. Поліпшити підготовку наукових кадрів вищої кваліфікації в аспірантурі та докторантурі з урахуванням нових вимог, встановлених МОН України.

6. З метою посилення зв'язків юридичної науки з практикою, науковим співробітникам Інституту поглибити подальшу співпрацю з Верховною Радою України, Адміністрацією Президента України, Кабінетом Міністрів України, Міністерством юстиції України, Генеральною прокуратурою України, Конституційним Судом України, Верховним Судом України.

7. Розробити Стратегію розвитку Інституту на 2017–2023 та 2027 роки.

8. Продовжувати заходи щодо розширення та постійного оновлення сайту Інституту у мережі Інтернет, активізувати популяризацію видань Інституту в засобах масової інформації та на електронних носіях; здійснити роботи по створенню електронного каталогу наукової бібліотеки Інституту в рамках реалізації Програми інформатизації НАН України.

9. Вдосконалювати координацію фундаментальних правових досліджень.

10. Розширити міжнародне наукове співробітництво у правовій сфері, зокрема з науковими установами Білорусі, Литви, Молдови, Польщі, Угорщини, Чехії тощо.

11. Завершити видання Енциклопедії міжнародного права в 3-х томах, активізувати участь у підготовці інших енциклопедичних видань, зокрема: «Великої української юридичної енциклопедії».

12. Посилити контроль за виконанням плану заходів до 100 –річного ювілею НАН України.

13. Відповідно до Указу Президента України взяти активну участь у відзначенні 100-річчя Української революції (1917-1921 рр.).

14. Завершити роботу по впровадженню в Інституті РІТ НОД НАН України (Розподіленої інформаційної технології підтримки науково-організаційної діяльності НАН України).

15. Посилити роботу щодо морального стимулювання співробітників Інституту, зокрема представлення до державних нагород, академічних і відомчих відзнак.

16. Посилити роботу щодо представлення наукових досліджень Інституту до світових та загальнонавчаних періодичних видань і видавництв, що входять до різних наукометричних баз даних.

**М. М. ШУМИЛО,**

*доктор юридичних наук*

## **VII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «ЕФЕКТИВНІСТЬ НОРМ ПРАВА» ДО 140-РІЧЧЯ ПРОФЕСОРА ВАСИЛЯ СИНАЙСЬКОГО (17.11.2016 р.)**

Уже стало традицією, що восени на Володимирській гірці, в Інституті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, відбувається наукова зустріч українських та іноземних учених-правників, представників різних галузей права для обговорення актуальних тем сьогодення. Організатором цього дискусійного майданчика є Рада молодих учених Інституту. Метою конференції є не лише підбиття підсумків новочасних наукових пошуків, а й бажання відродити славні традиції наукового спілкування, знайомства молодих науковців із відомими вченими для подальшої співпраці.

Щороку конференція присвячується одному із учених, який зробив значний внесок у розвиток правничої науки. Цьогоріч – це доктор права, професор Василь Синайський, непересічний науковець, знаний не тільки в Україні, а й за її межами, організатор освіти й науки, шанований педагог, провідний фахівець із римського права, глибокий теоретик приватного права, для якого поняття «справедливість у праві» мало чітку конотацію із правами людини.

На жаль, ім'я професора В. Синайського сьогодні несправедливо призабуте і знане здебільшого у вузькому колі фахівців римського та цивільного права. Збірник наукових доповідей та повідомлень «Ефективність норм права», презентований на конференції, є невеликим кроком до повернення постаті цього вченого у сучасний український науковий обіг, спробою привідкрити окремі,